

**Inventaris van het archief van
de Vereniging voor Vrij
Beheer van kerkelijke
Goederen**

(1838-1889)

Historisch Documentatiecentrum voor het
Nederlands Protestantisme (1800-heden)
Vrije Universiteit Amsterdam
De Boelelaan 1105
1081 HV Amsterdam

Collectie nummer: 238
Juli 2007

Inleiding

Tot 1866 werd het beheer over de kerkelijke goederen en fondsen van de Hervormde Kerk van staatswege uitgeoefend. Bij Koninklijk Besluit van 9 februari van dat jaar kwam dit beheer aan de plaatselijke kerken. De Synode van de Hervormde Kerk trachtte dit aan zich te brengen. Nadat een eerste poging daartoe mislukt was, slaagde zij erin om een aantal gemeenten zich te laten stellen onder het Algemeen College van Toezicht, een college waarin zij grote invloed had.

Een aantal gemeenten wenste zich echter niet onder toezicht van dit college te stellen, of had over deze kwestie nog geen besluit genomen. Ongeveer 280 gemeenten ontvingen een brief, waarin een enquête over het beheer was opgenomen. Deze enquête werd gehouden op initiatief van onder anderen prof. mr. B.J.L. de Geer van Jutfaas, die grote bezwaren koesterde tegen de gang van zaken.

Op 29 maart 1870 werd te Utrecht een vergadering belegd over de beheerskwestie. Daar is de Vereniging voor het Vrije Beheer opgericht. Zodra het conceptreglement voor de Vereniging, dat door de Geer van Jutfaas was opgesteld, gearresteerd was, konden de gemeenten die zulks wensten toetreden tot die Vereniging. De taak van de Centrale Commissie, die de leiding had van de vergadering, zou daarmee beëindigd zijn. De commissie bleef echter tot het einde van het bestaan van de vereniging functioneren, getuige de enquête die zij hield onder de aangesloten gemeenten over het al dan niet opheffen der Vereniging.

In 1889 hield de Vereniging op te bestaan. Het archief van de Vereniging is bewaard gebleven in de Vrije Universiteit, en is waarschijnlijk afkomstig van jhr. A.W. van Beeck Calkoen, die curator aan deze universiteit en secretaris van de Vereniging is geweest.

De archiefstukken van de Vereniging werden in drie afdelingen ondergebracht. Allereerst de stukken betreffende de Vereniging zelf (nrs.1-3), daarna de stukken betreffende de Centrale Commissie (nrs.4-6), en tenslotte stukken betreffende het Uitvoerend Comité (nrs.7-9). Daarnaast werd een inventarisatie gemaakt van de stukken, die kennelijk gediend hebben als documentatie ten behoeve van de Vereniging (nrs.10-20). Tenslotte is er een aparte lijst opgesteld van brochures, die in het archief werden aangetroffen.

Plaatsingslijst

Stukken betreffende de vereniging

- 1 Agenda's voor de vergaderingen, 1869-1880.
 1 Omslag
- 1A Officieel verslag van de vergadering inzake de kerkelijke
 goederen, 1869.
 1 stuk
- 2 Reglementen en conceptreglementen, 1870-1874; lijst van
 ingekomen stukken naar aanleiding van het concept reglement,
 1870-1872, 1870-1874.
 1 omslag
- 3 Financiële stukken, 1870-1889.
 1 omslag

Stukken betreffende de centrale commissie van de vereniging

- 4 Ingekomen en kopieën van uitgaande brieven, 1869-1889.
 1 omslag
- 5 Notulen, 1870-1872, conceptreglementen, z.d. en stukken
 betreffende de vergaderingen, 1870-1877.
 1 omslag
- 6 Stukken betreffende de kosten van toezicht op het kerkelijk
 beheer bij de Hervormden; Advies van de Centrale Commissie;
 Verzoek aan de Staten-Generaal, 1870.
 1 omslag

Stukken betreffende het uitvoerend comité

- 7 Stukken betreffende vergaderingen, 1869.
 1 omslag
- 8 Advies aan de gemeenten wier stembevoegden het eigen vrije
 beheer hebben aangenomen, 1869.
 1 stuk
- 9 Correspondentie met aangesloten gemeenten, 1869-1888.
 1 pak.

Documentatie ten behoeve van de vereniging

- 10 Stukken betreffende toelating van Utrecht als een christelijke afgescheiden gemeente, 1838-1839.
1 omslag
- 11 Rapport No.2 van de Commissie inzake het Beheer der Kerkelijke Goederen Amsterdam; met bijlagen, 1859-1873.
1 omslag
- 12 Besluit van het Algemeen College van Toezicht op het Beheer ter voorlopige organisatie van de Nederlandsche Hervormde Kerk aangaande het beheer der kerkelijke goederen, 1868.
1 stuk
- 13 Reglementen op het beheer der kerkelijke goederen van een aantal hervormde gemeenten, 1869-1873.
1 omslag
- 14 Stukken betreffende de kwestie van de betaling der traktementen der predikanten bij de Hervormde Gemeente te Kampen, 1869-1871.
1 omslag
- 15 Verzoekschrift aan de Koning, van de Algemene Kerkenraad der Nederduitsch Hervormde Gemeente te Groningen, inzake de handhaving van eigendomsrechten op kerkelijke goederen, 1871.
1 omslag
- 16 Circulaires van de Algemene Synode der Nederlands Hervormde Kerk, 1871-1874.
1 omslag
- 17 Rapport van de Kerkelijke Commissie tot Bestuur over de kerkgebouwen enz.enz. der Nederduitsch Hervormde Gemeente te Amsterdam, 1874.
1 stuk
- 18 Oproep van het bestuur van de kiesvereniging "Evangelie en Belijdenis" te Amsterdam aan de stemgerechtigde leden der Nederlands Hervormde Gemeente, 1881.
1 stuk.
- 19 Stellingen voor het Regeer-Ouderlingen-Congres te Utrecht, 1888.
1 stuk
- 20 Vijf vragen voor het juridisch advies inzake bestuur en beheer der Nederlands Hervormde Kerk, z.d.
1 stuk

21. Krantenknipsels, 1866-1886.
1 omslag

Brochures

- Grondslag en Statuten der Vereniging van Voorgangers en leden der Nederlands Hervormde Kerk tot verschaffing van hulp en leiding aan gemeenten en personen die om des geloofs wil in nood verkeren*, (Utrecht, 1865)
- Plaatselijk Reglement tot Benoeming van Ouderlingen en Diakenen en tot beroeping van Predikanten in de Hervormde Gemeente van Voorschoten en Veur*, (Leiden, 1868)
- Het Beheer der Kerkelijke Goederen en Fondsen bij de Hervormde Gemeenten*, door D.G. [de Geer van Jutphaas?], (1869)
- De kwestie der kerkelijke goederen, kortelijk uiteengezet voor gemeentelieden*, J.H.Schuurmans Stekhoven, (Harderwijk, 1869)
- Scheiding van Kerk en Staat*, ('s Gravenhage, 1869)
- Verzoek om advies van het provinciaal kerkbestuur aan het classicaal bestuur omtrent het Algemeen Reglement*, (1873)
- Een woord aan de kerkvoogden der Hervormde Kerk in Nederland*, J. van Dijk, Mzn, (Doetinchem, 1874)
- De Synode der Nederlandsch Hervormde Kerk en het Beheer der Kerkelijke Goederen en Fondsen in de Hervormde Kerk*, (Utrecht, 1874)
- Schrijven aan de ouderlingen der Nederduitsch Hervormde Gemeente te Amsterdam*, (1875)
- Schrijven aan de Kerkeraden der N.H. Kerk inzake het wijzigen van art.11 Alg. Reglement van het Hoofdbestuur der Confessionele Vereniging*, (Utrecht, 1875)
- Het Eigendomsrecht der Engels-Presbyteriaanse Gemeente te Rotterdam op de kerkelijke goederen*, (Rotterdam, 1876)
- Programmaboekje voor het 1e Synodaal Convent van Ontkomene Gereformeerde Kerken in Nederland*, (Rotterdam, 1887)
- Nog Eens: De regeling van het Kerkelijk Beheer bij de Hervormden in Nederland*, J.J. Prins, (Leiden, 1891)